

nositelem Řádu práce (1965) a stříbrné plakety ČSAV Za zásluhy o vědu a lidstvo (1966).

Byly to krásné chvíle, týdný a roky našeho mládí ve sféře magického vlivu prof. Ferdinanda Herčíka. Předurčily celý náš život v biologické vědě.

Profesor Ferdinand Herčík zemřel předčasně 20. 1. 1966 v Brně, jako oběť účinků záření, jehož výzkumu věnoval celý svůj život.

J. ŠMARD A

Nedožitě devadesátiny prof. Sáši Duškové

Dne 11. března tohoto roku by se dožila devadesátí let paní profesorka Sáša Dušková, DrSc. (nar. 11. 3. 1915), profesorka Filozofické fakulty MU. Zemřela v úctyhodném věku 87 roků teprve nedávno 24. srpna 2002.

Profesorka Dušková působila po absolvování Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Státní archivní školy po celou dobu své profesionální dráhy na mateřské fakultě v semináři diplomatiky a paleografie, resp. oddělení archivnictví. V letech 1970 – 1980 stála jako vedoucí v čele tohoto oddělení. Dále pracovala v řadě odborných kolegií mimo fakultu – dlouhá léta byla členkou Vědecké archivní rady a Komise pro vydávání středověkých pramenů, v roce 1970 se stala členkou Mezinárodní komise pro diplomatiku, od roku 1980 působila v jejím výboru a roku 1985 se stala čestnou členkou.

Paní profesorku si připomínáme zejména jako dlouholetou spolupracovnici profesora Jindřicha Šebánka především při práci na Českém diplomatáři (Codex diplomatarius et epistolaris regni Bohemiae), zásadním díle, které představuje základní edici listinného materiálu přemyslovského období. Podílela se na přípravě a vydání několika svazků pro období 1241-1278 (svazky IV/1, IV/2, V/1, V/2, V/3 připravila společně s J. Šebánkem v letech 1962-1982; svazek V/4 společně s V. Vašků roku 1993). Pod vlivem inspirační osobnosti pana profesora záhy vykrys-

talizovala její pracovní orientace, již se potom věnovala bez oddechu celý život. Jejím zájmem se stala přemyslovská diplomatika. Ona sama se usilovnou prací a nevšedním zájmem o věc proměnila ve velice platnou spolupracovnici profesora Šebánka.

Jako předpoklad pro práci na edici publikovala také množství přípravných studií zaměřených na společenskou funkci listiny, a to jak sama, tak společně s profesorem Šebánkem. Metodologicky se bezvýhradně opírala o Sichelovu metodu graficko-stylistické analýzy, obohacenou o faktor vztahu skupin vydavatelů k listině. Namátkou uveďme práce o velehradském falzátoru (1947) nebo o listinách rudíkovských (1948), studií o kladrubských listinách (1953), o šlechtické listině (1956), o notáři Jindřichovi (1960), z pozdější doby o úloze kanceláře na politiku Přemysla Otakara II. (1979) nebo o falzech královských listin ve 13. století (1988). Ze spolupráce s J. Šebánkem připomeňme rozsáhlé studie *Česká listina doby přemyslovské* (1956), *Panovnícká a biskupská listina v českém státě doby Václava I.* (1961), *Listina v českém státě doby Václava I. u nižších feudálů a měst* (1963) nebo pojednání *Das Urkundenwesen König Ottakars II. von Böhmen* (1968, 1969).

Za její další trvalý vklad pro přípravu diplomatáře je možno považovat tvůrčí podíl na koncepci rozsáhlého diplomatářového aparátu, sestávajícího z fotokopíí všech dochovaných listin pro celé přemyslovské období a z obrovského množství kartotéčních lístků. Zde uložené údaje jsou nepostradatelné pro komplexní zvládnutí listinného materiálu, a proto je tento aparát i dnes stále používán.

Významnou a neodmyslitelnou součástí jejího aktivního života byla také pedagogická činnost. Během svého působení na brněnské filozofické fakultě od prvních poválečných let do roku 1980, kdy odešla do důchodu, vychovala celé generace archivářů. Mezi svými žáky byla skutečnou autoritou, jak se bylo možné přesvědčit na řadě neformálních setkání k jejím životním jubileím, jež pravidelně pořádal Zemský archiv v Brně. O její oblibě mezi bývalými studenty nad jiné výmluvně vypovídá vždy hojný počet gratu-

lantů, kteří nepromeškali příležitost společně zavzpomínat na léta studií. Těchto setkávání se účastnili i mnozí bývalí posluchači, kteří dnes pracují dlouhodobě mimo obor.

Poslední léta svého života musela paní profesorka strávit v domově důchodců. Tam za ní docházeli její žáci, bývalí kolegové a přátelé, aby jí pomohli překonat odloučenost od světa. Všichni s obdivem sledovali její stálou duševní svěžest a neutuchající zájem o obecné dění i odborné problémy.

Dílo paní profesorky Duškové zůstává pro nás stále aktuální. Český diplomatář stále poskytuje informace všem zájemcům o starší národní dějiny, odborné práce poskytují inspiraci a poučení odborníkům i studentům.

Z. SVITÁK

Vzpomínka na profesora Arnošta Lamprechta

Stěží lze uvěřit tomu, že 2. května 2005 uplyne již dvacet let od okamžiku, kdy od nás odešel předčasně a nečekaně ve věku nedožitých šedesáti šesti let prof. PhDr. Arnošt Lamprecht, DrSc., významná osobnost české jazykovědy, dlouholetý vedoucí katedry českého jazyka, slovanské, indoevropské a obecné jazykovědy na Filozofické fakultě naší univerzity (narodil se 19. října 1919 ve Štítině u Opavy).

S touto fakultou a s brněnskou univerzitou byl spojen celý jeho tvůrčí vědecký život: jeho studium na fakultě (započaté v roce 1938) bylo sice násilně přerušeno druhou světovou válkou, ale po jejím skončení se v r. 1945 na filozofickou fakultu vrátil a úspěšně završil studium bohemistiky a rusistiky. Poté krátce pedagogicky působil na středních školách a v r. 1949 znovu přišel na fakultu, kde se na návrh prof. Kellnera stal asistentem slovanského semináře. V roce 1955 dosáhl vědecké hodnosti CSc., v roce 1957 byl jmenován docentem a v r. 1962 profesorem českého jazyka a srovnávací jazykovědy. V roce 1970 pak získal hodnost doktora filologických věd.

mládí prožil A. Lamprecht ve Slezsku, v oblasti bohatě nářečně diferencované, což

v něm bezesporu probudilo zájem o jazykovědné problémy. Badatelsky se zpočátku zaměřil zejména na otázky české dialektologie. V mnoha statích popsal složitou situaci v slezských nářečích, jichž byl autochtonním znalcem. Završením těchto bádání byla monografie *Středoopavské nářečí* (1953) a *Slovník středoopavského nářečí* (1963). Jako externí vedoucí dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR navazoval na tradice brněnské dialektologické školy, prosazoval metodu jazykového zeměpisu a účastnil se i přípravných prací pro projekt Českého jazykového atlasu. Byl rovněž redaktorem čítanky *České nářeční texty* (1976), v jejímž úvodu nastínil vývoj českých nářečí.

Poznání českého jazyka věnoval A. Lamprecht nemalou pozornost i mimo oblast dialektologie. Zajímal ho vývoj českého jazyka, především otázky historické fonologie, kde jeho bádání vyústila v dílo *Vývoj fonologického systému českého jazyka* (Brno 1966, 1968²).

V oboru, v němž byl pedagogicky činný po celou dobu působení na fakultě, tj. v historické gramatice, se podílel na sepsání do dnes aktuální učebnice *Historická mluvnice češtiny* (1986 – spolu s D. Šlosarem a J. Bauerem).

Svá bádání posléze rozšířil o komparativistický pohled slavistický (zpočátku o jazyky západoslovanské, zejm. polštinu, a později i východoslovanské), o čemž svědčí četné studie publikované doma i v zahraničí. Zevrubná znalost slovanské nářeční dynamiky mu umožnila vyjádřit se také k projektu Slovanského jazykového atlasu i k úkolům slovanské dialektologie obecně. V mnoha svých pracích A. Lamprecht pochybnil tehdejší představy o vzniku, trvání a rozpadu praslovanské jazykové jednoty a prokázal svou teorii o praslovanské jednotě. Vyvrcholením Lamprechtova úsilí v této oblasti byla práce *Praslovanština* (1987), již dokončil v posledních letech života a jejíž vydání se bohužel již nedožil. Rekonstruoval zde vývoj praslovanštiny od jejích počátků až po definitivní rozpad v 10. stol. a podal absolutní dataci klíčových jevů. Závěry tohoto monumentálního díla nebyly dodnes překonány.